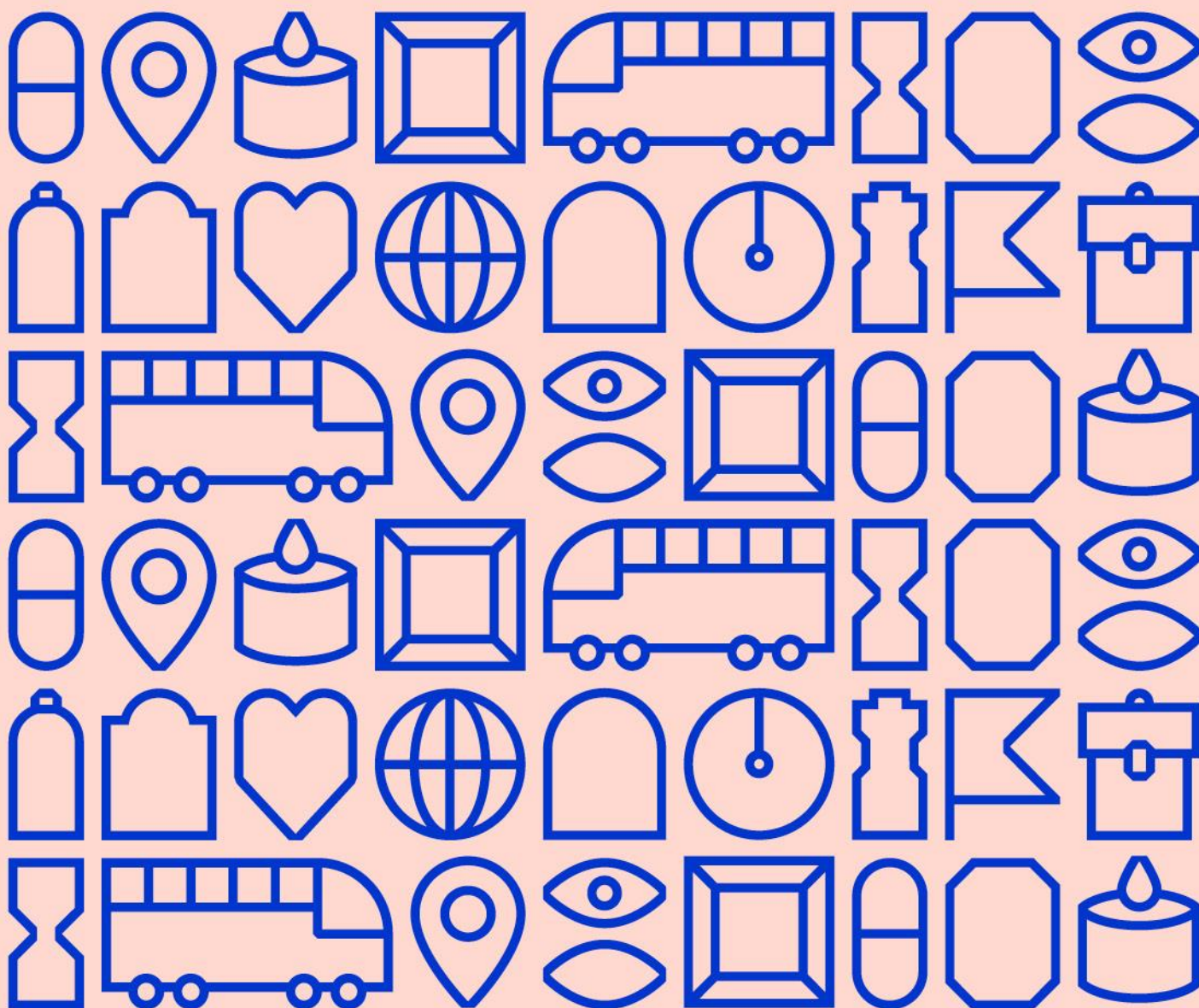

A Tihanyi Bencés Apátság

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

A Tihanyi Bencés Apátság

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető.....	2
2. Előkészítő óravázlat.....	4
3. Helyszíni feladatok.....	19
a. Nyomkeresés	19
b. Képes krónika.....	20
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba	21
d. Drámapedagógia.....	23
4. Tanórai utófeldolgozás.....	24
5. Forrásjegyzék.....	26
6. Melléklet.....	27
Helyszíni feladatok	28
Nyomkeresés	28
Képes krónika	30
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	34
Drámapedagógia.....	37
Tanórai utófeldolgozás.....	39

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti- és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a résztvevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egy napos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után, ismét tanórai keretek között tudják elkészített projektfeladataikat bemutatni, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** a NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelte ppt. Ezt a történelem-tanár kollégák maguk tudják megtartani tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy szükséges előtte egyeztetni az intézménnyel. A programban résztvevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”** melynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a „képes krónikát” elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, melyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a „tudáspróba”, mely egy klasszikus teszt kvíz. Ennek megoldása jól összegzi, illetve ismétli át az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, mely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.

3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** a látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes krónikákat”, melyet a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ a Tihanyi Bencés Apátság programcsomagjáról

- A Tihanyi Bencés Apátságnál elvégzendő feladatok nagyobb része az apátsági templomhoz és a monostori épületben található kiállításhoz kapcsolódik, ezért mindenféleképp ajánlott felvenni a látogatóközponttal a kapcsolatot.

[Tihanyi Bencés Apátság \(tihanyiapatsag.hu\)](http://tihanyiapatsag.hu)

[Látogatóink \(tihanyiapatsag.hu\)](http://tihanyiapatsag.hu)

- A megadott programcsomag az általános iskolások számára inkább a 8. évfolyam végén, míg a középiskolásoknak elsősorban a 9-10. évfolyam végén ajánlott.

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és tananyag:

8. évfolyam *A magyar megmaradás kérdései* kerettantervi téma

9. évfolyam *Az egyházi rend és a magyar középkor kulturális hagyatéka* kerettantervi téma

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1-2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3-5 óra; lezárás: 1 tanóra

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt-prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok

Előkészítő óra / órák

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Ráhangolódás</p> <ul style="list-style-type: none"> A történelemtankönyvek (9. évfolyam) legfeljebb a tihanyi apátság alapítólevele kapcsán említik a monostort: „A középkorban megjelent a magyar nyelvű írásbeliség (nyelvemlékek, pl. a tihanyi apátság alapítólevele, a <i>Halotti beszéd</i>, az <i>Ómagyar Mária-siralom</i>), de a kultúra latin nyelvű maradt.” A fontos nyelvemlék miatt inkább irodalom (9. évfolyam) és nyelvtan órán (8. és 11. évfolyam) esik szó a tihanyi alapítólevélről, hiszen a legrégebbi magyar szavak az eredeti latin nyelvű szövegben maradtak fenn. Irodalomórákon ezenkívül esetleg Csokonai Vitéz Mihály, Jókai Mór vagy Kosztolányi Dezső alkotásaiban találkozhatunk Tihanyról szóló sorokkal.	<p>Mit tudtok a Tihanyi Bencés Apátságról? Járt-e már valaki ott közületek?</p> <p>Melyik tantárgy keretében beszéltetek esetleg Tihanyról?</p> <p>Milyen ismereteitek vannak a Tihanyi-félszigetről és Tihanyról?</p>	<p>2. dia:</p> <p>Tihanyi-félsziget drónfelvételről</p> <p>3. dia:</p> <p>A Tihanyi Bencés Apátság elhelyezkedése</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> • Tihany neve fizikaórán a tihanyi visszhang említése kapcsán jön elő. • A Földrajz tankönyvben (10. évfolyam) ez a mondat szerepel: „A »magyar tenger« északi partját már-már egybefüggő üdülőtelepek szegélyezik. Közülük a szén-savas forrásai miatt régóta kedvelt gyógyhely, Balatonfüred, és az apátságáról híres Tihany emelkedik ki.”		
<p>A bencés rend a kora középkorban</p> <ul style="list-style-type: none"> • A késő ókor és a kora középkor évszázadaiban a Kelet-római Birodalom területén kezdetben a világtól elvonuló remeteélet élők közösségei jöttek létre. Emellett olyan szerzetesi közösségek is szerveződtek, ahol a szabályzatok (regulák) többek között előírták a szegénység, a tisztaság (szüzességi fogadalom) és az elöljáróiknak való engedelmesség szükségességét. • Nyugat-Európában Nursiai Szent Benedek fogalmazta meg azt a regulát (szabályzatot), amely beosztotta a szerzetesek időrendjét, mindennapjait – így például a közös imádkozást, munkavégzést, étkezést –, és meghatározta a kolostor szervezetét, működését (például kolostori hierarchia, a	<p>Keressük meg az atlaszban Monte Cassinót! Mikor alapított itt Szent Benedek monostort?</p> <p>Milyen szerzetesi közösségeket ismertek?</p> <p>Mit jelent a szerzetesi életforma? Milyen elvek alapján élik a mindennapjaikat a szerzetesek?</p> <p>Mi jellemezte a kolostorokban élő szerzetesek életmódját?</p> <p>Milyen kulturális tevékenységet folytatott a bencés rend a kora középkorban?</p>	<p>4. dia:</p> <p>A bencés szerzetesek mindennapjai és a regula legrégebbi másolata</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>szerzetesi magántulajdon elvétele stb.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kora középkorban kialakult szerzeteskolostorok általában a településektől távol, elzárt helyeken jöttek létre, ezeket nevezük monostoroknak. Szent Benedek például az itáliai Monte Cassino magaslatán létesített monostort (529). • A regula a bencés szerzetesek számára az „Imádkozzál, dolgozzál és olvass!” („Ora et labora et lege”) elv alapján írta elő a mindennapi tevékenységeket, hiszen a monostor önálló rendszerként működött. A szerzetesek életében tehát az imádság és a munka reguláris egyensúlya érvényesült. A mindennapos tevékenységek mellett meg kellett szervezniük a birtokaikon folyó gazdálkodást, és emellett a falvaikban lelkipásztori tevékenységet folytattak. • A bencések a kora középkor évszázadaiban jelentős szerepet játszottak a hittérítésben és az írásbeliség megőrzésében. A szerzetesek egyik fő feladata a régi szövegek (ókori szerzők munkái) lemásolása volt. A kódexmásolók a már-már porladó kódexekből át tudták menteni az utókor számára az antikvitás örökségét.		

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> • Emellett törekedtek arra, hogy saját utánpótlásukat is kiépítsék, ezért kolostori iskolákat is működtettek.		
<p>A bencés rend és a keresztény magyar állam kialakulása</p> <ul style="list-style-type: none"> • A 955-ös augsburgi vereséget követően befejeződtek a nyugati irányú támadó („kalandozó”) hadjáratok. • A létrejövő Német-római Császárság területéről már a 970-es évek elején bencés szerzetesek érkeztek térítő szándékkal a Magyar Nagyfejedelemség nyugati részére, de a jelentős fordulat akkor következett be, amikor Géza nagyfejedelem 973-ban egy követséget küldött I. Ottó német-római császárhoz. Ezzel megtörtént a nyugati kereszténység felé való nyitás, melynek során a missziós tevékenységet folytató bencések megkeresztelték Géza nagyfejedelmet és udvartartását. • Bár Géza a korabeli források szerint elég felületesen viszonyult a kereszténységhez, ennek ellenére fiának, Istvánnak a neveléséről görög vagy latin szertartású papok gondoskodhattak. István bérmálását Szent Adalbert prágai püspök nevéhez kapcsolják.	<p>Hogyan és mikor értek véget a nyugati irányú támadó, avagy „kalandozó” hadjáratok a 10. században?</p> <p>Milyen jelentős fordulat történt Géza nagyfejedelem-sége idején?</p> <p>Mit jelent a misszió kifejezés?</p> <p>Hol alapítottak először monostort a bencés szerzetesek Magyarországon?</p> <p>Milyen szerepük lehetett Szent István uralkodása alatt?</p> <p>Mit tudunk Szent Gellért tevékenységéről?</p>	<p>5. dia:</p> <p>István király ábrázolása a Képes Krónikában</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> • 996-ban Pannonhalmán (Szent Márton hegyén) bencés szerzetesek telepedtek le Géza engedélyével. István a következő évben az épülő monostornál imádkozott a Koppánnyal vívott harc előtt, majd 1002-ben királyi apátsági rangra emelte a kiváltságlevelében a kolostort. • Szent István király további bencés monostorokat is alapított (Zalavár, Bakonybél, Pécsvárad). • A korszak híres bencés szerzetese Szent Gellért volt, aki először több éven át élt remeteként a bakonybéli monostor közelében, majd Szent István csanádi püspökké nevezte ki. Gellért szerepet játszott a tragikus sorsú Imre herceg nevelésében is. 1046-ban a Vata-féle pogánylázadás idején halt mártírhalt.		
<p>I. András</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imre herceg váratlan halálát követően Szent István király nővére fiát, Orseoló Pétert jelölte ki utódjául. Ezzel egy oldalági férfirokon mellett döntött, kizárva a pogány elveket valló unokatestvérét, Vazult, akit rövidesen megvakított. Vazul gyermekei (Levente, András és Béla) először Csehországba menekültek. Néhány évvel ké-	<p>Hogyan rendelkezett Szent István az utódlásról Imre herceg váratlan halála után?</p> <p>Mennyire maradt erős a királyi hatalom Szent István után?</p> <p>Honnan érték támadások az országot I. András uralkodása alatt?</p>	<p>6. dia:</p> <p>I. András megkoronázása</p> <p>I. András fiai: Salamon és Dávid herceg</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>sőbb András és Levente a Kijevi Rusz állam területére költözött át, ahol Bölcs Jaroszláv kijevi nagyfejedelem (1019-1054) vendégszeretetét élvezték.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaroszláv 1043 körül hozzáadta Andrásnak lányát, Anasztáziát. A száműzetésben élő herceg valószínűleg ekkor keresztelkedett meg, és az ortodox kereszténység egyik jelentős szentjéről nevezték el (pogány nevét nem ismerjük). Neve a magyar nyelvben kettős alakban is előfordul: az András a latin kereszténységben használt 'Andreas' névalak magyarított változata, míg az Endre a keleti szlávoktól átvett 'Andrej' névalakból vezethető le. • András 1046-ban kihasználta a Vata-féle pogánylázadás zűrzavarát és segédhaderővel lépett fel a meggyengült hatalmú Orseoló Péterrel szemben. • I. András (1046-1060) idején két nagyobb támadás (1051 és 1052) is érte az országot a Német-római Császárság felől, de a magyar hadak mindkettőt visszaverték a király öccse, Béla herceg segítségével. • A két testvér között rövidesen a trónutódlás miatt viszály keletkezett, mivel I. András kisgyermekkorú fiát, Salamont szánta utódjának. A primogenitura	<p>Miért alakult ki ellenségeskedés I. András király és öccse, Béla herceg között?</p>	

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>gyakorlata és a senioratus elve újra egymásnak feszült.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1060-ban Béla herceg lengyel segédhaderővel támadt I. András hadaira, és a király csatát vesztett. A menekülés során leest a lováról, és a balesetet szenvedő királyt lovak tiporták meg. I. András néhány nap múlva belehalt a sérüléseibe. • I. András királyt az általa alapított tihanyi bencés apátságban temették el. Másodszülött fia, Dávid herceg szerzetesként 1094 körül lelt itt végső nyughelyre.		
<p>A tihanyi apátság alapítása</p> <ul style="list-style-type: none"> • A monostort 1055-ben I. András alapította Szűz Mária és Szent Ányos tiszteletére maga és családja lelki üdvéért.<ul style="list-style-type: none"> • Tihany a korabeli források szerint akkor szigetként helyezkedett el a Balatonban, és ezért ideális helyszínnek tűnt a monostori élet kialakítására. A kutatók szerint a 18.században az éghajlati változások következtében a tó vízszintje három méterrel csökkent, így a század végétől Tihany ismét félszigetként alakult. • Az alapításkor tizenkét szerzetes, köztük hat felszentelt pap érkezett Tihanyba a franciaországi Cluny-i kolostorból.	<p>Olvassátok el a mellékelt forrásrészletet és elemezzétek a kérdések segítségével! (Az óravázlat után található.)</p>	<p>7. dia: A Tihanyi Bencés Apátság a 11. században (rekonstrukciós rajz)</p> <p>8. dia: I. András sírja</p> <p>9. dia: A tihanyi apátság alapítólevele és részletei</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> • Az 1055-ben kibocsátott alapítólevél egyrészt az első eredetiben fennmaradt magyarországi oklevél, másrészt a magyar nyelv történetének is egy meghatározó dokumentuma. • Jelentős történeti forrás, hiszen I. András az oklevélben rögzített javakkal és birtokokkal látta el a kolostort, illetve szolgáló népeket (például halász, ács, molnár) rendelt az apátság szolgálatára. Emellett liturgikus tárgyakat (miseruha, gyertyatartók, szertartáskönyvek stb.) is biztosított a szerzeteseknek. • A latin nyelvű oklevél szövegében a birtokhatárok megjelölésénél szórványként 58 magyar közszó és 32 személy- és helynév van beágyazva, emiatt egy fontos nyelvi emlék is az alapítólevél. • Miklós püspök, a királyi udvar jegyzőjeként fogalmazta meg az iratot, és az írnok az ő fogalmazványából dolgozott. • Az oklevél végén található a jelenlévő tanúk – köztük I. András – hitelesítő aláírásai. • Az oklevelet évszázadok óta a Pannonhalmi Bencés Főapátságban őrzik.		
<p>A tihanyi apátság a középkorban</p> <ul style="list-style-type: none"> • A keresztény világban, főleg a középkorban, kiemelt tiszteletben részesítették a szenteket.	<p>Soroljunk fel néhány szentet! Milyen szerepük van a szenteknek a katolikus egyház tanítása szerint?</p>	<p>10. dia: Tihany a tatárjárás idején (rekonstrukciós rajz)</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Ők azok a személyek, akiket az egyház buzgó vagy önfeláldozó vallásosságuk miatt példaként állított a hívek elé. Meghatározó szerepük volt a keresztény hit terjesztésében, illetve kitűntek a keresztény életforma vállalásában. Először a keresztényüldözés során mártírhalt szenvedett vértanúk váltak szentté. Ezután már olyan személyeket is szentté avattak, akik életük során tetteikkel tanúbizonyságot tettek a keresztény értékek mellett, és mások érdekében is cselekedtek.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A tihanyi apátság védőszentje Szent Ányos (latinul: Anianus), aki Orleans püspöke volt az ókor végén. Az akkori Galliában tevékenykedő szerzetes többek között imáival és személyes közbenjárásával hárította el Attila hun seregének pusztító támadását Orleans alól. Sírja zarándokhely lett, és a későbbi francia királyok itt tették le ünnepélyes esküjüket, vagy kötöttek szerződést. Szent Ányos tiszteletét a monostorba költöző francia szerzetesek hozhatták magukkal Tihanyba. • A középkorban az apátság, mint uradalmi központ is működött, hiszen például az alapítólevél szerint a szolgálatra rendelt emberek közül 125 család mezőgazdasággal foglalkozott,	<p>Hogyan tagolódott a középkori társadalom?</p> <p>Mit jelent az uradalom kifejezés?</p>	

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>míg 15 család kézművesterméket állított elő. Ez legalább 900 szolga jogállású (servus) személyt jelentett.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A középkor évszázadaiból nagyon kevés írásos forrás maradt ránk, és csak egy 1211-es oklevél alapján lehet képet alkotni a másfél évszázados fejlődésről, mert ez összegzi az apátság birtokain dolgozó népeket. • Az apátság alá ekkor 31 falu, és mintegy 3 ezer szolgáló tartozott, akiknek nagy része a földeken dolgozott. (A jobbágy kifejezést a 13. században még nem használták erre a társadalmi rétegre.) • Ugyanakkor a román kori templom és a kolostor méretét, kiterjedését nem ismerjük. A középkori kolostor emlékét csak az altemplom tere és néhány kőtöredék őrzi, és a régészek munkáját igencsak megnehezíti, hogy a későbbi átépítések lényegében eltüntették az Árpád-kori épületeket. • A tatárjárás idején az apátság menedéket nyújtott a támadókkal szemben, és nagy valószínűséggel azt is sikerült megakadályozni, hogy a mongol hadak benyomuljanak a (fél)szigetre. A 13. század második felében megkezdődött a tihanyi vár építése.		

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Tihany az oszmán-török hódolt-ság időszakában</p> <ul style="list-style-type: none"> • A török terjeszkedés miatt felértékelődött a Tihanyi-félszigetet védő vár szerepe, mivel a Balaton körzetében is folyamatosak váltak a portyázások és a haderőmozgások. A szerzetesi közösségnek már 1534-ben el kellett hagynia a monostort. 1552-től – amikor az oszmán-török haderő elfoglalta Veszprémet – a tihanyi vár a törökkel szemben kialakított végvárrendszer része lett. • A 16. század közepén átépítették a tihanyi várat, bár a korabeli leírások szerint inkább kisebb erődített központ volt, mint valódi végvár. A végvári vitézek ellátását és a vár fenntartását a tihanyi apátság birtokainak jövedelméből látták el. • A tihanyi várban mintegy 60–80 végvári vitéz (néhány tucat lovas és gyalogos hajdúk) szolgált az időszakban. • A korszakban kinevezett tihanyi apátokat a várkapitány nem engedte be az apátság területére, és egy korabeli leírás szerint a templomban lőport és különböző hadfelszereléseket tartottak, míg a várvédőket a kolostorban szállásolták el. Az épületeket 1683-ban egy tűzvész is megrongálta.	<p>Mikor következett be az ország három részre szakadása?</p> <p>Miért vált többek között a Balaton környéke is ütközőzónává?</p> <p>Meddig terjedt ki a hódolt-ság területe az Észak-Dunántúlon a 16. században?</p> <p>Miért volt stratégiai szempontból fontos szerepe a tihanyi várnak?</p> <p>Mikor valósult meg az Oszmán Birodalom kiszorítása Magyarországról?</p>	<p>11. dia: A tihanyi vár és apátság a 16. században</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> • Amikor 1594-ben az oszmán-török haderő elfoglalta Győrt, a tihanyi védők kiürítették a várat. Tihany 1598-ig volt a török kezén. • A törökök kiűzését követően a tihanyi várat – számos többi várhoz hasonlóan – I. Lipót 1702-es rendelete alapján felrobbantották. A várból napjainkra szinte semmi nem maradt, hiszen a köveket felhasználták az apátsági templom 18. századi újjáépítésénél.		
<p>A tihanyi apátság újjáépítése a 18. században</p> <ul style="list-style-type: none"> • A középkori apátságból csak a 11. századi altemplom – benne I. András sírjával – és néhány kőtöredék maradt fenn. A 18. század elején az épületek igen romos állapotban voltak. • A tihanyi apátság – egy átmeneti időszakot követően – a pannonhalmi főapátság felügyelete alá került. A korábbi birtokok nagy része is idővel visszatért az eredeti tulajdonosához. • Az 1720-as években kezdődött meg az apátság épületeinek újjáépítése, de az első építkezés eredményeit végül egy nagy tűzvész hamvasztotta el. • 1740–1760 között Lécs Ágoston apát időszakában újraindult	<p>Melyik építészeti stílus volt meghatározó a magyarországi 18. századi templomok újjáépítéseinél? Milyen főbb stílusjegyei voltak ennek?</p> <p>Azonosítsunk a képek alapján néhány jellemző stílusjegyet!</p>	<p>12. dia: A Tihanyi bencés apátság a 18. században (rekonstrukciós rajz)</p> <p>13-14. dia: Az apátsági templom belülről</p> <p>15. dia: Lécs Ágoston apát címere</p> <p>Szószék</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>minden építkezés, így a templom és a rendház ekkor nyerte el végleges – ma is látható – formáját. Az épületeket 1754-ben adták át.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A késő barokk stílusban épült templom szentélye alatt megmaradt a középkori királyi kriptá. • A templom látványos belső berendezése (díszes oltárok, festmények, faragott szószék, orgonakarzat stb.) a 18. század második felében készült el. • II. József 1782-es rendelete felszolta a szerzetesrendek nagy részét. Pár évvel később bizonyos rendházak bezárása a tihanyi apátságot is érintette, így a rendházból nemsokára távoztak a szerzetesek. A bencés rend tagjai csak 1802-ben térhettek vissza a Tihanyi-félszigetre.		
<p>Epizódok a modern korból</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1921 október végén az utolsó magyar király, IV. Károly és felesége, Zita királyné néhány napig a Tihanyi Bencés Apátságban tartózkodott a második visszatérési kísérletük után. A Horthy-korszak megszilárdulásában nagy szerepet játszott, hogy fegyveres csapatokkal Budáörnsnél meghátrálásra kényszerítették az uralkodó mellé állt katonai alakulatokat, igaz a	<p>Ki volt az utolsó magyar király? Milyen államforma jött létre 1918-ban?</p> <p>Kinek a kezébe került az ország tényleges irányítása 1919 őszétől?</p> <p>Milyen átmeneti jogkört biztosítottak a számára 1920-ban?</p>	<p>16. dia: A Tihanyi bencés Apátság napjainkban</p> <p>17. dia: A szerzetesi közösség napjainkban</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>nagyhatalmak és a szomszédos országok sem túrték volna el a Habsburg-ház restaurációját. Ezért a Bethlen-kormány hatóságai igyekeztek minél inkább elszigetelni Tihanyban a királyi párt, egészen addig, amíg el nem dőlt: az angolok Madeira-szigetére szállítják őket.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1931-re készült el a tihanyi Attila-dombon a IV. Károly király kálvária. A fő törekvés az volt, hogy Jézus szenvedésének emlékhelyével szimbolizálják az ország helyzetét, így a trianoni megcsonkítást és a király tragikus sorsát, aki 1922-ben a spanyolnátha-járványban hunyt el. • 1950-ben a kommunista elveket valló Rákosi-diktatúra egyház-és vallásellenes intézkedései sorában feloszlatta a szerzetesrendeket. Így a tihanyi bencéseket újra elűzték a rendházukból, csak a helyi plébánia maradt meg. A monostorból először idősotthont csináltak, majd múzeumot rendeztek be a területén. • A rendszerváltoztatást követően a bencések 1990-ben tértek vissza Tihanyba, és a monostort 1994-ben kapták vissza a magyar államtól. • 1996-tól megindult a teljes épületegyüttes megújítása, így a 21. századra újra méltó közösségi tere lett a szerzetesi	<p>Hogyan reagált 1921-ben az utolsó magyar király a politikai fejleményekre?</p> <p>Milyen következményekkel járt mindez?</p> <p>Milyen politikát folytatott a különböző egyházakkal szemben a kiépülő kommunista diktatúra?</p> <p>Milyen kedvező változások történtek a vallási és egyházi életben a rendszerváltoztatást követően?</p>	

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
életnek, valamint látványos nemzeti emlékhellyé is vált. • A Tihanyi Bencés Apátságban napjainkban is egy tevékeny szerzetesközösség él.		

Részlet a tihanyi apátság alapítóleveléből

[...] András a legkeresztényebb jogart viselő hatalmából folyó parancsából elrendelte, hogy mindaz a megművelt vagy parlagon fekvő föld, szőlő, vetés, szolga, szolgáló, ló, ökör, juh, disznó, méh s ezeknek őrzőik, valamint az illő egyházi felszerelések, amelyeket és akiket – amint azt jelen oklevél sorjában megmutatja – a saját és felesége, fiai, leányai és valamennyi élő és megholt atyafia üdvéért Szűz Máriának és Szent Ányos püspöknek és hitvallónak a BALATIN [Balaton] fölött a TICHON [Tihany] nevű helyen lévő egyházához adott, ezen ünnepléses hártya tanúbizonyosságába foglaltassék. Odaadta ugyanis a fent említett dicső király az előbb írt helyet ott a szigeten, ahol az egyház alapított, s ennek a határai így jegyeztettek fel: egy tó van körülötte és egy töltés, amely a régiek keze munkájával készült; ezeken belül minden nádas és halászhely ide tartozik. [...] Az istentisztelet serény és fáradhatatlan végzésére, de a szentek dicsőítésére s tiszteletére is szerzetesek seregét gyűjtöttük oda, s királyi bőkezűséggel gondoskodtunk számukra mindenről, ami ételükhöz, italukhoz vagy ruházatukhoz szükséges, hogy Isten szolgálatában ne lanyguljanak vagy ne legyen okuk az ebben való restségre. Hogy pedig idők folyamán azokra nézve, amiket Krisztus tiszteletére s az ott élők és nekik szolgálók eltartására az előbb mondott egyháznak adtunk, semmiféle patvarkodástól ne szenvedjenek, a jelen hártján a jegyző kezével minden egyenként fel van jegyezve. Van tehát húsz eke föld, hatvan háznéppel, húsz szőlőműves szőlővel, húsz lovas szolga, tíz halász, öt lovász, három gulyás, három juhász, két kanász, két méhészt, két szakács, két tímár, két kovács, egy aranyműves, két kádár, két molnár malmokkal, két esztergályos, egy ruhamosó, egy szűcs, tíz szolgáló. Ezeken kívül harmincnégy hírnök lovaikkal, száz tehén, hétszáz juh, száz sertés, ötven kas méh. Ezeken kívül a szerzetesek szükségletére évenként ötven csikót adunk a királyi ménesből. Az egyház szolgálóinak száma összesen száznegyven háznép. Mindezeket szabad ajándékozással adtuk az előbb mondott monostornak. [...] S hogy ezen összeírás érvényes és sértetlen maradjon, pecsétünk rányomásával jelöltük meg, s átadtuk híveinknek megerősítésre. + Benedek érsek jele. +Mór püspök jele. +Kelemen püspök jele. +Lázár apát jele. +Gilkó ispán jele. +Zacheus nádor jele. +Vojtek ispán jele. +Miklós püspök jele. ANDRÁS KIRÁLY

+Lajos ispán jele. +Ernye ispán jele. +Vid ispán jele. +Márton ispán jele. +Illés ispán jele. +András ispán jele. +Fancel ispán jele. +Nana lovász jele. +Koppány bírós jele. +Preca asztalnok jele. +Celu tisztviselő jele. A hétszintes menny és az egész teremtés egy Istene üdvösséghezó megtestesülése ezerötvenötödik esztendejében, amikor az elől mondott győzelmes fejedelem királyságának kilencedik esztendejében szerencsésen uralkodott és vele

a legnemesebb Béla herceg, állította össze ezt az ünnepélyes oklevelet a boldogságos Miklós főpap, aki ez idő szerint a királyi udvar jegyzőjeként tevékenykedett, s a király saját kezevonásával hitelesítette a már fent írt tanúk jelenlétében.

- Milyen célból történt meg a tihanyi apátság megalapítása?
.....
.....
- Hogyan biztosították az apátság ellátását?
.....
.....
- Miért tekinthető ezáltal uradalmi központnak a tihanyi apátság?
.....
.....
- Magyarázzuk meg, mivel foglalkoztak a következő mesteremberek: tímár, kovács, kádár, molnár, esztergályos és szűcs!
.....
.....
- Kik hitelesítették a szöveget? Magyarázzuk meg a különböző tisztségneveket!
.....
.....

3. Helyszíni feladatok

Feladatok a Tihanyi Bencés Apátságnál

a. Nyomkeresés

A diákok négy-öt csoportban megkeresik a tihanyi apátságnál a térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: csak a csoportokat érdemes előre beosztani, amelyek azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több, mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 3–6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: a csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy-másfél órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Sorszám a térképen
I. András és Anasztázia királyné szobra	5
Tihanyi kereszt	12
A kerengőudvar, azaz a belső kert	4
Az alapító szobra (Varga Imre műalkotása, 1972)	2
A Tihanyi Királykripta	1
Porta Pacis, a Tihanyi Bencés Apátság fogadóépülete	3
A Tihanyi Szűz Mária és Szent Ányos-templom sekrestyéje	7
A monostor bejárata	10
Szószerk az apátsági templomban	6
A Kis-Kálvária	8
Pütkösdi-liget	9
A Tihanyi Szűz Mária és Szent Ányos-templom bejárata	11

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amelyekből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek, és azokból otthon prospektust állítanak össze.

Előkészület: az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az útvonalat kell végigjárni, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak egy-egy témakörrel dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik témakört kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektus-készítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy a témakörökből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: feladatlap az A), a B) és a C) változathoz.

A helyszínen: a csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes külön-külön elindítani az útvonalon a diákokat, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a helyszínen, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egy-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egyéges értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 18 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy a csoportok között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: a kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Melyik évszázadban alapították a tihanyi apátságot?

A) 10. század	B) 11. század	C) 12. század	D) 13. század
---------------	---------------	---------------	---------------

2. Melyik Árpád-házi uralkodó alapította a monostort?

A) Szent István	B) I. Béla	C) I. András	D) II. András
-----------------	------------	--------------	---------------

3. Ki volt a felesége? (A közös szobruk az apátság épülete közelében tekinthető meg.)

A) a bajor Gizella	B) a lengyel Richeza	C) a sváb Adelhaid	D) a kijevei Anasztázia
--------------------	----------------------	--------------------	-------------------------

4. Melyik állítás nem igaz az alapítólevéllel kapcsolatban?

A) A szövege latin, de számos magyar nyelvű közszót is tartalmaz.	B) Az alapítólevél a legelső magyarországi bencés monostorról szól.	C) Az uralkodó jelentős birtokállománnyal látta el a monostort.	D) A közel 970 éves dokumentumot napjainkban Pannonhalmán őrzik.
---	---	---	--

5. Kit tekintenek az apátság védőszentjének?

A) Szent Mihály	B) Szent Péter	C) Szent Ányos	D) Szent János
-----------------	----------------	----------------	----------------

6. Kinek a reguláját követik a bencések?

A) Assisi Szent Ferenc	B) a mindenkori pápa	C) Szent Benedek	D) Loyolai Szent Ignác
------------------------	----------------------	------------------	------------------------

7. Hányszor kellett az évszázadok során elhagynia a bencés szerzeteseknek külső kényszer miatt a rendházat?

A) háromszor	B) kétszer	C) egyszer	D) egyszer sem
--------------	------------	------------	----------------

8. Ki a monostor mindenkori előjárója, akinek minden szerzetes engedelmességgel tartozik?

A) plébános	B) pópa	C) apát	D) perjel
-------------	---------	---------	-----------

9. Melyik állítás igaz az alábbiakból?

A) Tihany a 16. században a hódoltság része lett.	B) A török korszakban a szerzetesi közösség zavartalanul élhetett az apátságban.	C) A török támadások miatt a Tihanyi-félszigetet teljesen kiürítették az idők során.	D) A tihanyi várat a 18. század elején felrobbantották.
---	--	--	---

10. Milyen művészettörténeti stílusjegyeket hordozott/hordoz az újjáépített apátság?

A) barokk	B) klasszicizmus	C) reneszánsz	D) gótikus
-----------	------------------	---------------	------------

11. Mi maradt meg a középkori építmények közül?

A) a királyi kriptá az altemplomban	B) a rendház épület-tömbje	C) a templom	D) a karcsú vártornyok
-------------------------------------	----------------------------	--------------	------------------------

12. Mit tart Lécs Ágoston apát címerében ábrázolt püspök a kezében?

A) keresztet és könyvet	B) horgonyt és könyvet	C) püspöki pásztorbotot	D) az Oltáriszentséget
-------------------------	------------------------	-------------------------	------------------------

13. Melyik királynő/királyné alakította át színes ruháit liturgikus öltözetté? A hagyomány szerint a kiállításon látható egyik miseruha tőle származik.

A) Ferenc József felesége Sissi, azaz Erzsébet	B) Mária Terézia	C) IV. Károly felesége, Zita királyné	D) Hunyadi Mátyás felesége, Beatrix
--	------------------	---------------------------------------	-------------------------------------

14. Kinek a rendelete nyomán kellett a bencéseknek kiköltözniük az apátság épületéből?

A) I. Lipót	B) III. Károly	C) I. József	D) II. József
-------------	----------------	--------------	---------------

15. Melyik uralkodó tartózkodott pár napig – mintegy fogságban – az apátság épületében?

A) Mária Terézia	B) Ferenc József	C) IV. Károly	D) I. Lipót
------------------	------------------	---------------	-------------

16. Melyik magyar királyt temették el Tihanyban?

A) Szent István	B) I. Béla	C) IV. Károly	D) I. András
-----------------	------------	---------------	--------------

17. Melyik gyógynövénytermesztés tette híressé Tihanyt, amelynek gondozását szerzetesek is végzik?

A) citromfű	B) levendula	C) borsmenta	D) csipkebogyó
-------------	--------------	--------------	----------------

18. Melyik állítás nem igaz az alábbiak közül?

A) A kommunista diktatúra 1950-ben feloszlatta a szerzetesrendeket.	B) A bencés szerzeteseknek megengedték, hogy továbbra is Tihanyban lakhassanak.	C) Évtizedeken át nem volt szerzetesi lakója a tihanyi monostornak.	D) A rendszerváltoztatás után az állam visszaadta az épületet a bencés rendnek.
---	---	---	---

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy, a Tihanyi Bencés Apátsághoz kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában. Nem kötelező feladatrészt, tényleg csak az a csoport vállalkozzon a bemutatásra, amelynek tagjai nyitottak a kreatív drámajátékra.

Előkészület: a feladatot a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek. Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmez), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: a csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges fél-egy órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történeti hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

- A kisfilmek bemutatása, majd értékelése
- Az esetleg elkészült mémek bemutatása és értékelése
- Az esetleg elmaradt értékelések (Tudáspróba, Drámajáték) pótlása
- Kompetenciaalapú zárófeladatok megoldása és értékelése

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. feladat

1. Mi volt a szerző álláspontja a kétkezi munkáról?
Például: Fontosnak tartotta, és a szerzetesi napirendben külön időpontokban ki is emelte.
2. Milyen szerepet kapott a lelki élet?
Például: A szerzetesi életforma legfontosabb részeként naponta többször is előírta a közös imádkozást, illetve a csendes elmélyülést.
3. Hogyan viszonyult a regula a magántulajdonhoz?
Például: Csak a szerzetesi közösség egésze rendelkezett tulajdonnal.
4. Milyen volt a szerzetesi közösség belső felépítése?
Például: Hierarchikus felépítésű, mindenki engedelmességgel tartozott az apátnak.

Megállapítások	Igaz	Hamis
Böjtmentes napokon lehetőség volt a napi háromszori étkezésre.		X
A regula bőséges reggeli elfogyasztását javasolta a szerzeteseknek.		X
A nyári időszakban a szerdai és pénteki napon is böjtölni kellett.	X	
Böjt idején csak naponta egyszer lehetett étkezni.	X	
A vacsora időpontját a sötétedés utánra teszi a regula.		X

2. feladat

11-13. század	16-18. század
B); D)	A); E); F)

Melyik történelmi eseményhez kapcsolódik az adott időszakokhoz be nem sorolható forrásrészlet?

IV. Károly második visszatérési kísérletéhez / a második „királypuccshoz”

3. feladat

a) Mely források köthetők IV. Károly második visszatérési kísérletének időszakához?

B)	C)	E)
----	----	----

b) Melyik évhez kapcsolódik a másik két forrás?

1918

5. Forrásjegyzék

A prezentáció képeinek forrása:

2. dia: [Tihany drón panoráma.jpg \(1187×606\) \(wikimedia.org\)](#)
3. dia: Tihanyi Bencés Apátság elhelyezkedése
4. dia: Egy szerzetes napirendje: [Történelem 5. \(A\) - IV. A KÖZÉPKOR VILÁGAI - 11. Élet a kolostorban \(nkp.hu\)](#). A regula legrégebbi másolata: [MS. Hatton 48 fol. 6v-7r - Szent Benedek regulája - Wikipédia \(wikipedia.org\)](#)
5. dia: [KepesKronika.jpg \(1500×1161\) \(wikimedia.org\)](#)
6. dia: [Képes krónika - 60. oldal - András király megkoronázása.jpg \(1732×1885\) \(wikimedia.org\)](#); [Solomon and David \(Chronicon Pictum 071\).jpg \(550×531\) \(wikimedia.org\)](#)
7. dia: [Xlsz_02_utomunka-scaled-1920x1080.jpg \(1920×1080\) \(pazirik.hu\)](#)
8. dia: [0427362001567084145.jpg \(1615×1212\) \(varlexikon.hu\)](#)
9. dia: A Tihanyi Apátság alapítólevele: [tihany1.png \(300×719\) \(nkp.hu\)](#); [0174083BartfayDavidAlapitolevelreszlet-scaled.jpg \(940×627\) \(likebalaton.hu\)](#)
10. dia: [Xlllsz_04_utomunka_logo-scaled-1920x1080.jpg \(1920×1080\) \(pazirik.hu\)](#)
11. dia: [XVllsz_00_utomunka_logo-scaled-1920x1080.jpg \(1920×1080\) \(pazirik.hu\)](#)
12. dia: [XVlllsz_02_utomunka-scaled-1920x1080.jpg \(1920×1080\) \(pazirik.hu\)](#)
13. dia: [jeromos-anya-tihany-korosi-tamas-29.exact1980w.jpg \(1979×1319\) \(indexvas.hu\)](#)
14. dia: [0284122001567084056_thumb.jpg \(600×600\) \(varlexikon.hu\)](#); [0528719001567084098.jpg \(1615×1212\) \(varlexikon.hu\)](#)
15. dia: [0333830001567084116.jpg \(1615×1212\) \(varlexikon.hu\)](#); [0048039001567084088.jpg \(1615×1212\) \(varlexikon.hu\)](#)
16. dia: [1280px-Tihany, Apátság_4.jpg \(1280×960\) \(wikimedia.org\)](#)
17. dia: [tihanyi-bences-apatsagi-muzeum-korosi-tamas-30.exact1980w.jpg \(1980×1320\) \(indexvas.hu\)](#)
19. dia: [Tihanyciviltanlegi1.jpg \(600×434\) \(wikimedia.org\)](#)

6. Melléklet

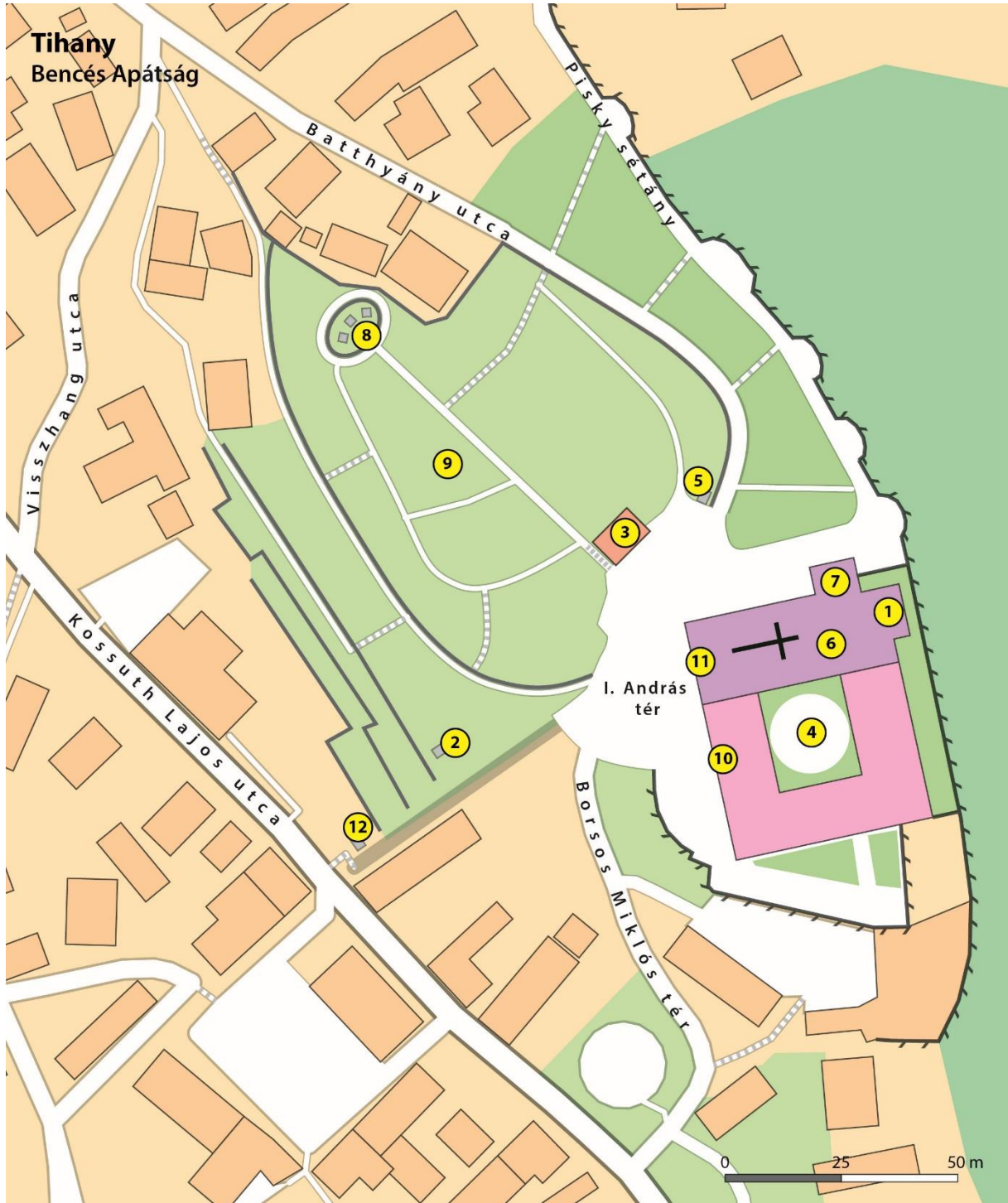
Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

Fedezzétek fel a Tihanyi Bencés Apátság tágabb környezetét, illetve az apátsági templomot és monostort a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok négy-öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban a vár környékén, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált helyszíneket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!

Leírás	Sorszáma a térképen
I. András és Anasztázia királyné szobra	
Tihanyi kereszt	
A kerengőudvar, azaz a belső kert	
Az alapító szobra (Varga Imre műalkotása, 1972)	
A Tihanyi Királykripta	
Porta Pacis, a Tihanyi Bencés Apátság fogadóépülete	
A Tihanyi Szűz Mária és Szent Ányos-templom sekrestyéje	
A monostor bejárata	
Szószerk az apátsági templomban	
A Kis-Kálvária	
Pünkösdi-liget	
A Tihanyi Szűz Mária és Szent Ányos-templom bejárata	

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a Tihanyi Bencés Apátság templomának legfőbb építészeti és művészeti látványosságairól, műalkotásairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább!
- Járjátok végig az apátsági templomot, illetve tekintsétek meg a kiállítást, és keressetek minél több olyan részletet, amely az építészeti jellegzetességekhez kapcsolódik! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken Ti is, és az adott helyszín is látszik!
- Nézzetek utána az interneten néhány információnak (például kinek a munkáját láthatjuk a templombelső falfaragványain; milyen sajátosságai vannak az adott műalkotásoknak stb.)!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a Bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

Javasolt helyszínek, látványosságok, érdekességek:

- A különböző oltárok (Máriacelli-oltár; Jézus Szíve-oltár; Szent Benedek-oltár; Szent Skolasztika-oltár)
- A Szószék és orgonakarzat
- A Királyi kriptá
- A kiállítás azon része, amely a 18. századi újjáépítést járja körül.
- A legfontosabb tudnivalók a tihanyi apátság alapítóleveléről.
- A szerzetesek mindennapjai a 18. században és napjainkban.

B) változat

Készítsetek kisfilmet a Tihanyi Bencés Apátság történelmi múltjáról és jelenéről!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Járjátok először végig és tekintésétek meg az apátsági templomot és a kiállítást!
- Nézzétek végig újra a kiállítást a megadott szempontok szerint! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken Ti is, és az adott érdekesség, látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a Bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó témakörök és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: Találkozások

- Miért lehetett Tihanyt a 11. században a keleti és a nyugati kereszténység találkozáspontjának tekinteni?
- Hogyan és miért jelent meg Szent Miklós tisztelete a tihanyi apátság életében?
- Hogyan alakult át az apátság címere az évszázadok során? Mi áll továbbra is a középpontban?
- Miért van egy kézi lámpás kiállítva a tárlóban? Hogyan kapcsolódik ez az apátsághoz?

2. csoport: A tihanyi apátság alapítólevele

- Miért fontos történelmi és nyelvemléki dokumentum a tihanyi apátság alapítólevele?
- Miben tértek el a 11. századi szavak szóvégződései a napjainkban használtaktól?
- Hogyan történt a középkorban egy oklevél hitelesítése? Mit jelent királyi monogram kifejezés?
- Gyűjtsetek ki néhány állati eredetű és növénynévi eredetű helynevet, valamint pár korabeli személynévet az alapítólevélből!
- Keressétek meg a kiállításnak azt a tárlóját, amely térképen ábrázolja a 11. századi birtokviszonyokat! Meddig terjedt ki nagyjából a tihanyi apátság uradalma?

3. csoport: A szerzetesek mindennapjai a 18. században a kiállítás adott tárlói alapján

- Hogyan rendelkezik Szent Benedek Regulája a szerzetesek mindennapjairól?
- Hány órákor volt az ébresztés, illetve a lefekvés a regula szerint?
- Hogyan zajlott az étkezés, és hányszor ettek egy nap? Mit jelent a böjtölés, és mikor böjtöltek a szerzetesek?
- Milyen ételeket és italokat fogyasztottak a korszakban?

4. csoport: A tihanyi bencés szerzetesek mindennapjai a kiállítás adott tárlói alapján

- Hasonlítsátok össze a mai szerzetesek időbeosztását a 18. századi napiütemezéssel! Milyen hasonlóságot és különbséget fedeztek fel?
- Milyen munkakörökben dolgoznak a szerzetesek?
- Mit sportolnak szívesen?
- Nézzétek meg a különböző kérdésekre adott szerzetesi válaszokat, és foglaljátok össze a következőket! Miért választották a szerzetesi életet? Mit tennének, ha elvinnék a főnyereményt a lottón? Mi a kedvenc mozifilmjük?

5. csoport: A Királyi kriptá (jelenleg régészeti feltárások zajlanak)

- Állítsátok össze egy rövid (maximum másfél perces) videót I. András életéről!
- Tekintsétek meg a QR-kódos videókat, amelyek a kriptá régészeti feltárását és az eredményeket mutatják be!
- Foglaljátok össze röviden, mire jutottak a régészek és az antropológusok!

C) változat

Készítsetek a Tihanyi Bencés Apátság szűkebb környezetéről a legfőbb látványosságokat bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább!
- Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken Ti is és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat több A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amelyet Ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- Az apátsági templom
- A Királyi kriptá
- A tihanyi apátság alapítólevele a kiállítás alapján
- A szerzetesek mindennapjai a kiállítás alapján
- A tihanyi apátság környezete

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Feladatlap

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a tihanyi apátságánál látottakból! Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Melyik évszázadban alapították a tihanyi apátságot?

A) 10. század	B) 11. század	C) 12. század	D) 13. század
---------------	---------------	---------------	---------------

2. Melyik Árpád-házi uralkodó alapította a monostort?

A) Szent István	B) I. Béla	C) I. András	D) II. András
-----------------	------------	--------------	---------------

3. Ki volt a felesége? (A közös szobruk az apátság épülete közelében tekinthető meg.)

A) a bajor Gizella	B) a lengyel Richeza	C) a sváb Adelhaid	D) a kijevei Anasztázia
--------------------	----------------------	--------------------	-------------------------

4. Melyik állítás nem igaz az alapítólevéllel kapcsolatban?

A) A szövege latin, de számos magyar nyelvű közszót is tartalmaz.	B) Az alapítólevél a legelső magyarországi bencés monostorról szól.	C) Az uralkodó jelentős birtokalommal látta el a monostort.	D) A közel 970 éves dokumentumot napjainkban Pannonhalmán őrzik.
---	---	---	--

5. Kit tekintenek az apátság védőszentjének?

A) Szent Mihály	B) Szent Péter	C) Szent Ányos	D) Szent János
-----------------	----------------	----------------	----------------

6. Kinek a reguláját követik a bencések?

A) Assisi Szent Ferenc	B) a mindenkori pápa	C) Szent Benedek	D) Loyolai Szent Ignác
------------------------	----------------------	------------------	------------------------

7. Hányszor kellett az évszázadok során elhagynia a bencés szerzeteseknek külső kényszer miatt a rendházat?

A) háromszor	B) kétszer	C) egyszer	D) egyszer sem
--------------	------------	------------	----------------

8. Ki a monostor mindenkori elöljárója, akinek minden szerzetes engedelmességgel tartozik?

A) plébános	B) pópa	C) apát	D) perjel
-------------	---------	---------	-----------

9. Melyik állítás helyes az alábbiakból?

A) Tihany a 16. században a hódoltság része lett.	B) A török korszakban a szerzetesi közösség zavartalanul élhetett az apátságban.	C) A török támadások miatt a Tihanyi-félszigetet teljesen kiürítették az időkorszakban.	D) A tihanyi várat a 18. század elején felrobbantották.
---	--	---	---

10. Milyen művészettörténeti stílusjegyeket hordozott/hordoz az újjáépített apátság?

A) barokk	B) klasszicizmus	C) reneszánsz	D) gótikus
-----------	------------------	---------------	------------

11. Mi maradt meg a középkori építmények közül?

A) a királyi kriptá az altemplomban	B) a rendház épület-tömbje	C) a templom	D) a karcsú vártornyok
-------------------------------------	----------------------------	--------------	------------------------

12. Mit tart Lécs Ágoston apát címerében ábrázolt püspök a kezében?

A) keresztet és könyvet	B) horgonyt és könyvet	C) püspöki pásztorbotot	D) az Oltáriszentséget
-------------------------	------------------------	-------------------------	------------------------

13. Melyik királynő/királyné alakította át színes ruháit liturgikus öltözeté? A hagyomány szerint a kiállításán látható egyik miseruha tőle származik.

A) Ferenc József felesége Sissi, azaz Erzsébet	B) Mária Terézia	C) IV. Károly felesége, Zita királyné	D) Hunyadi Mátyás felesége, Beatrix
--	------------------	---------------------------------------	-------------------------------------

14. Kinek a rendelete nyomán kellett a bencéseknek kiköltözniük az apátság épületéből?

A) I. Lipót	B) III. Károly	C) I. József	D) II. József
-------------	----------------	--------------	---------------

15. Melyik uralkodó tartózkodott pár napig az apátság épületében?

A) Mária Terézia	B) Ferenc József	C) IV. Károly	D) I. Lipót
------------------	------------------	---------------	-------------

16. Melyik magyar királyt temették el Tihanyban?

A) Szent István	B) I. Béla	C) IV. Károly	D) I. András
-----------------	------------	---------------	--------------

17. Melyik gyógynövénytermesztés tette híressé Tihanyt, amelynek gondozását szerzetesek is végzik?

A) citromfű	B) levendula	C) borsmenta	D) csipkebogyó
-------------	--------------	--------------	----------------

18. Melyik állítás nem igaz az alábbiak közül?

A) A kommunista diktatúra 1950-ben feloszlatta a szerzetesrendeket.	B) A bencés szerzeteseknek megengedték, hogy továbbra is Tihanyban lakhassanak.	C) Évtizedeken át nem volt szerzetesi lakója a tihanyi monostornak.	D) A rendszerváltás után az állam visszaadta az épületet a bencés rendnek.
---	---	---	--

Drámapedagógia

Ebben a feladatban a Tihanyi Bencés Apátság történetének egyik döntő pillanatának a szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek! Csak olyanok jelentkezzenek, akiknek van kedvük beleélni magukat az 1055-ös év eseményeinek időszakába.

- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelni, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki az előadásotok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két, illetve több szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a megbeszélést, vagy amit éppen a jelenet megkövetel?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!

Téma: Az alapítás elhatározása

I. András – ahogy a korban számos uralkodó vagy főúr – elhatározta, hogy egy olyan monostort alapít, amelynek szerzetesei imádkoznak majd érte és családja lelki üdvéért halála után. Ezért úgy döntött, hogy egy világtól elzárt területet választ ki, ahol a bencés szerzetesek a saját regulájuk alapján tevékenykedhetnek. Így esett a választás az akkor szigetként létező Tihanyra. Csakhogy egy szerzetesi közösség életét folyamatosan működtetni kell, a monostor lakói számára biztosítani szükséges az élelem- és vízellátást, valamint számos olyan kézműves terméket, amely a zavartalan működést tartja fenn. Ezért I. András tanácsadói összeültek, hogy rögzítsék, mi szükséges egy apátság alapításához és fenntartásához. Az alábbi forrásrészletből kiolvasható, mire jutottak.

Nektek az a feladatotok, hogy meg is indokoljátok, miért kell emiatt egy-egy birtokállományt a tihanyi apátság alá rendelni. Emellett gondoljátok végig, milyen állatokra, illetve kézműves műhelyekre van szükség a biztos háttér megteremtéséhez.

„[...] András a legkeresztényebb jogart viselő hatalmából folyó parancsából elrendelte, hogy mindaz a megművelt vagy parlagon fekvő föld, szőlő, vetés, szolga, szolgáló, ló, ökör, juh, disznó, méh s ezeknek őrzőik, valamint az illő egyházi felszerelések, amelyeket és akiket – amint azt jelen oklevél sorjában megmutatja – a saját és felesége, fiai, leányai és valamennyi élő és megholt atyafia üdvéért Szűz Máriának és Szent Ányos püspöknek és hitvallónak a BALATIN fölött a TICHON nevű helyen lévő egyházához adott, ezen ünnepélyes hártya tanúbizonyosságába foglaltassék. Odaadta ugyanis a fent említett dicső király az előbb írt helyet ott a szigeten, ahol az egyház alapított, s ennek a határai így jegyeztetnek fel: egy tó van körülötte és egy töltés, amely a régiek keze munkájával készült; ezeken belül minden nádas és halászóhely ide tartozik.”

Beszéljétek meg, milyen további használati tárgyak szükségesek egy apátság berendezéséhez, és ne felejtsetek el, milyen liturgikus tárgyakat is kell biztosítani a szerzeteseknek!

Szereplők:

I. András király

Benedek érsek

Miklós püspök

Lázár apát (az első tihanyi apát)

Vid ispán

+ számos tanácsadó

Tanórai utófeldolgozás

Feladatlap

1.) Az alábbiakban Szent Benedek regulájából olvashatunk részleteket. Elemezd a forrást az alábbi kérdések segítségével!

„Senki se merészeljen az apát rendelése nélkül bármit is adni vagy elfogadni, vagy bármit is sajátjaként bírni; [...] minden szükségeset a monostor atyjától várjanak. Ne is legyen semmijük sem, amit az apát nem ad, vagy meg nem enged. Mindenük legyen közös, amint írva van, senki se valljon magáénak semmit (ApCsel 4, 32), se ne tartson jogot semmire. Ha valakit rajtakapnának, hogy ebben az igen gonosz bűnben találja örömét, figyelmeztessék első- és másodízigen; ha nem javul meg, büntetéssel sújtsák. [...]

A tétlenség a lélek ellensége. Ezért a testvérek a megállapított időben foglalkozzanak testi munkával, más órákban pedig szent olvasmányokkal. Úgy hisszük, hogy az időt mindkettő számára következőképpen oszthatjuk be: Húsvétól október elsejéig menjenek ki a testvérek reggel, és a primától [általában napfelkelte] körülbelül tíz óráig végezzék el a szükséges teendőket. Tízről egészen szextáig [déli időszak] olvasással foglalkozzanak. A szexta után pedig, miután fölkeltek az étkezéstől, pihenjenek ágyukon egészen csendben, vagy ha valaki olvasni akar, akként olvasson magában, hogy mást ne zavarjon. A nónát kissé korábban, fél kettőkor mondják, és azután egészen a vesperásig [esti órákig] a szükséges munkát végezzék. Ha pedig a helyi viszonyok vagy szegénységük azt kívánná, hogy maguk gyűjtsék be a termést, ne szomorkodjanak, mert akkor igazi szerzetesek, ha saját kezük munkájából élnek, mint atyáink és az apostolok is. De mindez mérséklettel történjék a kislelkűek miatt.

A szent húsvétól egészen pünkösdig déli tizenkét órakor étkezzenek a testvérek, és este vacsorázzanak. Pünkösdötől pedig egész nyáron át, ha nincs mezei munkája a szerzeteseknek, vagy a nyár szertelen hősége nem lankasztja őket, minden szerdán és pénteken három óráig böjtöljenek; a többi napokon tizenkét órakor ebédeljenek. Ezt a tizenkét órás ebédet továbbra is tartsák meg, ha mezei munkával vannak elfoglalva, vagy ha túlságosan nagy a nyári hőség, de ezt az apát ítélje meg. Olyan bölcs tapintattal intézzen mindent, hogy egyfelől a lelkek üdve biztosítva legyen, másfelől a testvéreknek ne legyen okuk munkájukat zúgolódva végezni. Szeptember 14-től a negyvennapos böjt kezdetéig mindig délután három órakor étkezzenek. A negyvennapos böjtben pedig egészen húsvétig vesperás után egyenek. A vesperást magát úgy végezzék, hogy az étkezésnél ne legyen szükség mécses-világításra, hanem még napvilágnál végezzenek mindent. De más időben is, akár a vacsorát, akár az egyszeri étkezés idejét úgy végezzék, hogy minden napvilágnál történjék. [...]

Az engedelmisség erényét ne csak az apátnak adják meg mindnyájan, hanem egymásnak is engedelmeskedjenek, abban a tudatban, hogy az engedelmisségnek ezen az útján jutnak el Istenhez. Bár az apát és az általa rendelt perjelnek [az apát helyettese] parancsát kell elsősorban tekintetbe venni, és ennek magánparancsot eléje tenni nem engedünk; egyébként a fiatalabbak valamennyien teljes szeretettel és készséggel engedelmeskedjenek az öregebbeknek.”

1. Mi volt a szerző álláspontja a kétkezi munkáról?

.....
.....

2. Milyen szerepet kapott a lelki élet?

.....
.....

3. Hogyan viszonyult a regula a magántulajdonhoz?

.....
.....

4. Milyen volt a szerzetesi közösség belső felépítése?

.....
.....

5. Milyen étkezési előírások voltak a regulában? Döntsd el az alábbi állításokról, hogy igazak-e vagy hamisak a szöveg alapján!

Megállapítások	Igaz	Hamis
Böjtmentes napokon lehetőség volt a napi háromszori étkezésre.		
A regula bőséges reggeli elfogyasztását javasolta a szerzeteseknek.		
A nyári időszakban a szerdai és pénteki napon is böjtölni kellett.		
Böjt idején csak naponta egyszer lehetett étkezni.		
A vacsora időpontját a sötétedés utánra teszi a regula.		

2.) Az alábbi feladat a Tihanyi Bencés Apátság különböző történelmi időszakaihoz kapcsolódik. Rendeld a forrásrészleteket a megfelelő időszakhoz!

A)

„Tyhan egy kis vár [...] benne egy 50-60 főből álló keresztény őrsereg. Szép és magas helyen fekszik, a Balatonnak egy szigetén, csak egy kapuja van, kívül semmi épület vagy gazdasági udvar [...] Egyébként a szigeten van szántóföldjük, a tó halban dús, azonkívül a közelben van egy szép szőlőhegy, ezt azonban a behódolt parasztok elhagyták.”

B)

„Mi azonban elég sokan és megfelelően felfegyverkezve behúzódtunk Fehérvár, Esztergom, Veszprém, Tihany, Győr, Pannonhalma, Moson, Sopron, Vasvár, Németújvár, Zala vár, Léka váraiba [...] Miközben Isten irgalma után Szentségedhez és Isten egyházához fohászkodunk támogatásért, s szilárdan reméljük, hogy ha megszánva minket, kegyesen a segítségünkre siettek, képesek leszünk ellenségeinknek ellenállni.”

C)

„Naponkint áldoztak, október 31. távozásuk délutánján gyóntak, és estefelé az Itinerarium ájtatosságát végezték Otmárral, és vacsorájuk végeztével ismét a kápolnába vonultak, s innét indultak a már készenlétben levő automobilo-khoz. A kápolnából való induláskor találkoztam velük, ismét egy néma, de meleg kéz-szorítással búcsúztak. Hat automobilban indultak a nagyszámú kísérettel, ezek közt gróf Apponyival és gróf Szécheny Dénes nagykövettel Aszófőig, hol 3 vonat várakozott rájuk [...]”

D)

„[...] a saját és felesége, fiai, leányai és valamennyi élő és megholt atyafia üdvéért Szűz Máriának és Szent Ányos püspöknek és hitvallónak a BALATIN fölött a TICHON nevű helyen lévő egyházához adott, ezen ünnepélyes hártya tanúbizonyosságába foglaltassék.”

E)

„Stulhoff Sebestyén e kolostornak asztalosa, a maga művészetében nagy mester. Az itt látni érdemes faragott dolgoknak [és napjainkban is látható] saját kezű művész készítője. Vállalkozásában 25 évig a leghűségesebben szolgált világiember létére a szerzetesek között, a legkeresztényibb módon élt.” (Sírfelirat)

F)

„A kéttornyos nyugati főhomlokzat részletgazdagsága éles ellentétben áll a templom és kolostor többi homlokzatának puritán egyszerűségével. Az erőteljesen tagozott, növényi ornamentikával díszített főkapu szemöldökkövén Lécs Ágoston apát monogramja: ALAT (Augustinus Lécs Abbas Tihanienis) [...] látható.

11 - 13. század	16 - 18. század

Melyik történelmi eseményhez kapcsolódik az adott időszakokhoz be nem sorolható forrásrészlet?

.....

3.) Az alábbi szöveges és képi források IV. Károly politikai pályafutásához kapcsolódnak. Válassza ki, mely három köthető az uralkodó 1921-es visszatérési kísérletéhez, illetve állapítsa meg, melyik évhez köthető a másik két forrás!

A)

„Népem nem tudja, és nem akarja tovább folytatni a háborút. A belső rend és a monarchikus elv a legsúlyosabb veszélybe kerül, ha a harcnak nyomban nem vetünk véget. [...] Arra a megmásíthatatlan elhatározásra jutottam, hogy 24 órán belül különbékét és azonnali fegyverszünetet kérek.”

(IV. Károly távirata II. Vilmos német császárnak)

B)

IV. Károly a győri pályaudvaron. A csapatait fegyveres erővel Budaörsnél állították meg

C)

„1. § IV. Károly király uralkodói jogai megszűntek.

2. § Az 1723. évi I. és II. törvénycikkben foglalt practica sanctio és minden egyéb jogszabály, amely az Ausztriai Ház (Domus Austriaca) trónörökösödési jogát megállapította vagy szabályozta, hatályát veszítette és ezzel a királyválasztás előjoga a nemzetre visszaszállt.

3. § A nemzet a királyság ősi államformáját változatlanul fenntartja, de a királyi szék

betöltését későbbi időre halasztja és utasítja a minisztériumot, hogy eziránt arra alkalmas időben javaslatot tegyen.”

D)

(Bíró Mihály plakátja)

E)

Én a felségekkel csak érkezésükkor és távozásukkor találkoztam, amikor úgyszólván csak néma kézfogásból állt az érintkezésünk. De érkezésük után, amint megebédeltek, hívtak, igen kegyesen fogadtak, leültettek, s a diskurzust mindjárt Méltóságod győri üdvözlésével kezdte, úgy vettem észre, hogy jó néven vették. [...] Mikor készséges szolgálatunkat ajánlottam föl a Felségeknek, csupán egy külön kis misét kértek. Mintegy 8-10 percig tartottak maguknál.

Naponkint áldoztak, október 31. távozásuk délutánján gyóntak, és estefelé az Itinerarium ájtatosságot végezték Otmárral, és vacsorájuk végeztével ismét a kápolnába vonultak, s innét indultak a már készenlétben levő automobилоkhoz. A kápolnából való induláskor találkoztam velük, ismét egy néma, de meleg kéz-szorítással búcsúztak. Hat automobilban indultak a nagyszámú kísérettel, ezek közt gróf Apponyival és gróf Szécheny Dénes nagykövettel Aszófőig, hol 3 vonat várakozott rájuk [...].

(Halbik Ciprián tihanyi apát levele a pannonhalmi főapátnak)

a) Mely források köthetők IV. Károly második visszatérési kísérletének időszakához?

--	--	--

b) Melyik évhez kapcsolódik a másik két forrás?

.....